

16.02 Σύγχρονος αθλητισμός

Στο μάθημα αυτό θα μιλήσουμε για:

- α) τις τελικές και τις συμπερασματικές (ή αποτελεσματικές) προτάσεις.
- β) την εσωτερική αύξηση των ρημάτων.
- γ) τις αυτοπαθείς αντωνυμίες.
- δ) τις οριστικές αντωνυμίες.
- ε) την περιγραφή αθλητικού αγώνα.

Λίγα λόγια για τα κείμενα

Το κείμενο αυτό αναφέρεται σ' ένα σπουδαίο αθλητικό γεγονός της σύγχρονης εποχής, στη νίκη του Αιθίοπα Αμπέμπε Μπικίλα στο αγώνισμα του μαραθωνίου κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων της Ρώμης το 1960.

Αρχικά περιγράφονται οι συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε το αγώνισμα αυτό (έγινε το βράδυ, για να μην ταλαιπωρηθούν οι αθλητές από την κουφόβραση και την υγρασία και καθώς οι δρόμοι δεν ήταν καλά φωτισμένοι, πολλοί στρατιώτες και μαθητές σχολείων κρατούσαν αναμμένους πυρσούς για να δείχνουν στους αθλητές τον δρόμο).

Στη συνέχεια δίνονται ορισμένα στοιχεία και πληροφορίες για τον αθλητή που βγήκε τότε πρώτος: τον Αμπέμπε Μπικίλα. που έτρεχε ξυπόλυτος και που είχε έρθει στους αγώνες έχοντας πλούσια εμπειρία από τις δύσκολες συνθήκες που είχε αντιμετωπίσει στην πατρίδα του, για να την αντιπροσωπεύσει και να υπενθυμίσει την ύπαρξή της στον κόσμο.

Τέλος, περιγράφεται η εξέλιξη του αγωνίσματος, ιδιαίτερα στα τελευταία χιλιόμετρα, όταν ο Μπικίλα, έχοντας διατηρήσει τις δυνάμεις του, άφησε πίσω του τον Μαροκινό αθλητή που τον συναγωνιζόταν σ' όλη τη διαδρομή και τον Νεοζηλανδό που τους ακολουθούσε.

Με τη νίκη του αυτή ο Αιθίοπας Αμπέμπε Μπικίλα ήταν σαν ν' άνοιξε τον δρόμο για την επικράτηση, στα επόμενα χρόνια, των Αφρικανών αθλητών στο αγώνισμα του μαραθωνίου.

Είδος κειμένου: Αφηγηματική περιγραφή.

Κύριο θέμα: Ο μαραθώνιος των Ολυμπιακών Αγώνων του 1960 στη Ρώμη, που σηματοδεύτηκε από τη νίκη του Αιθίοπα Αμπέμπε Μπικίλα.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Η εσωτερική αύξηση των ρημάτων

- Τα δισύλλαβα ρήματα της α' συζυγίας που αρχίζουν από σύμφωνο παίρνουν **μπροστά από το θέμα στον παρατατικό και στην οριστική του αορίστου ένα ε-**, που ονομάζεται **αύξηση**.
 - π.χ. λύνω - *έλυνα* (παρατατικός) - *έλυσα* (αόριστος).
- Η **αύξηση** αυτή **μένει πάντοτε όταν τονίζεται** (στα τρία πρόσωπα του ενικού αριθμού και στο γ' πληθυντικό πρόσωπο), αλλιώς παραλείπεται (στο α' και β' πρόσωπο του πληθυντικού αριθμού).
 - π.χ. (παρατατικός) *έλυνα, έλυνες, έλυνε* - *λύναμε, λύνατε, έλυναν* (αόριστος) *έλυσα, έλυσε, έλυσε* - *λύσαμε, λύσατε, έλυσαν*.
- Όταν τα ρήματα αυτά είναι σύνθετα με πρόθεση, τότε η τονισμένη αύξηση μπαίνει μετά το πρώτο συνθετικό, δηλαδή **ανάμεσα στην πρόθεση και στο ρήμα**, και όχι στην αρχή του (σύνθετου) ρήματος. Αυτή είναι η λεγόμενη εσωτερική αύξηση· π.χ.: ρ. *αποφεύγω* (από + *φεύγω*)

Παρατατικός	Αόριστος
απέφευγα (από + έφευγα)	απέφυγα (από + έφυγα)
απέφευγες (από + έφευγες)	απέφυγες (από + έφυγες)
απέφευγε (από + έφευγε)	απέφυγε (από + έφυγε)
αποφεύγαμε (από + φεύγαμε)	αποφύγαμε (από + φύγαμε)
αποφεύγατε (από + φεύγατε)	αποφύγατε (από + φύγατε)
απέφευγαν (από + έφευγαν)	απέφυγαν (από + έφυγαν)

Προσέχουμε

Στα σύνθετα ρήματα με **πρόθεση που λήγει σε φωνήεν** (*ανά, από, διά, κατά, μετά, παρά, υπό*) η **εσωτερική αύξηση** στον παρατατικό και τον αόριστο μπαίνει **στη θέση του τελικού φωνήεντος της πρόθεσης**. Εξαιρούνται οι προθέσεις περί και προ που διατηρούν το τελικό τους φωνήεν.

αναβάλλω → ανέβαλλα - ανέβαλα περιβάλλω → περιέβαλλα - περιέβαλα

διαβάλλω → διέβαλλα – διέβαλα προβάλλω → προέβαλλα - προέβαλα

Πρέπει να προσέχουμε ιδιαίτερα στα σύνθετα ρήματα με πρώτο συνθετικό τις προθέσεις **συν**, **εν** και **εκ** τον σχηματισμό του παρατατικού και του αορίστου, καθώς, όταν μπαίνει η εσωτερική αύξηση σημειώνονται ορισμένες αλλαγές· π.χ.:

Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος
συγγράφω (συν + γράφω)	<i>συν - έγγραφα</i>	<i>συν - έγγραψα</i>
συμβάλλω (συν + βάλλω)	<i>συν - έβαλλα</i>	<i>συν - έβαλα</i>
εγκρίνω (εν + κρίνω)	<i>εν - έκρινα</i>	<i>εν - έκρινα</i>
εμπνέω (εν + πνέω)	<i>εν - έπνεα</i>	<i>εν - έπνευσα</i>
εκφράζω (εκ+φράζω)	<i>εξ - έφραζα</i>	<i>εξ - έφρασα.</i>

Το ρήμα **υπάρχω** (από + άρχω) παίρνει εσωτερική αύξηση η σε όλα τα πρόσωπα του παρατατικού και του αορίστου: υπήρχα, υπήρχες, υπήρχε, *υπήρχαμε, υπήρχαν, υπήρχαν* (παρατατικός) / υπήρξα, υπήρξες, *υπήρξε, υπήρξαμε, υπήρξατε, υπήρξαν* (αόριστος).

Το ίδιο παρατηρείται και σε ορισμένα σύνθετα ρήματα με πρώτο συνθετικό πρόθεση και δεύτερο συνθετικό το ρήμα **αγγέλλω**.

Π.χ. αναγγέλλω (ανά + αγγέλλω) - *ανήγγελλα* (και *ανάγγελλα*), *ανήγγειλα* (και *ανάγγειλα*).

Αυτοπαθείς αντωνυμίες

Αυτοπαθείς ονομάζονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν πως το ίδιο πρόσωπο ενεργεί και το ίδιο παθαίνει, δέχεται την ενέργεια.

Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες **σχηματίζονται περιφραστικά** από το **άρθρο**, το όνομα **εαυτός** και τη γενική των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας μου, σου, του / της, - μας, σας, τους).

π.χ. Αυτή σκέφτεται μόνο τον εαυτό της. - Μην παραμελείτε τους εαυτούς σας.

Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες έχουν τρία πρόσωπα και κλίνονται ως εξής:

	α' πρόσωπο	β' πρόσωπο	γ' πρόσωπο
Ενικός αριθμός			
Ον.	ο εαυτός μου	ο εαυτός σου	ο εαυτός του/της
Γεν.	του εαυτού μου	του εαυτού σου	του εαυτού του / της
Αιτ.	τον εαυτό μου	τον εαυτό σου	τον εαυτό του / της
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	ο εαυτός μας	ο εαυτός σας	ο εαυτός τους
Γεν.	του εαυτού μας ή των εαυτών μας	του εαυτού σας ή των εαυτών σας	του εαυτού τους ή των εαυτών τους
Αιτ.	τον εαυτό μας ή τους εαυτούς μας	τον εαυτό σας ή τους εαυτούς σας	τον εαυτό τους ή τους εαυτούς τους

Οριστικές αντωνυμίες

Οριστικές ονομάζονται οι αντωνυμίες που *ορίζουν* και ξεχωρίζουν κάτι από άλλα του ίδιου είδους.

Ως οριστικές αντωνυμίες χρησιμοποιούνται:

α) το επίθετο **ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο** (που κλίνεται όπως το επίθετο *πλούσιος, πλούσια, πλούσιο*).

Χρησιμοποιείται πάντα με το άρθρο μπροστά και μπορεί είτε να βρίσκεται μπροστά από ένα ουσιαστικό ή μια αντωνυμία είτε να τα ακολουθεί.

π.χ. Αυτός **ο ίδιος** το έκανε. Μου το είπε **η ίδια** η μητέρα του.

β) το επίθετο **μόνος, μόνη, μόνο** (που κλίνεται όπως το επίθετο *μαύρος, μαύρη, μαύρο*) χωρίς το άρθρο, με τη γενική των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας (*μου, σου, του/της - τους*).

Προσέχουμε

Το **μόνος, μόνη, μόνο**, όταν συνοδεύεται από άρθρο, δεν είναι αντωνυμία αλλά επίθετο.

π.χ. Ο Κώστας ήταν **ο μόνος** που πήγε (επίθετο), ενώ Ο Κώστας πήγε **μόνος του** (αντωνυμία).

π.χ. Πήγαν **μόνες τους** στον κινηματογράφο. Τα έκανε όλα **μόνη της**.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

Τελικές και συμπερασματικές (ή αποτελεσματικές) προτάσεις

Για τις τελικές και τις συμπερασματικές (ή αποτελεσματικές) προτάσεις, βλ. το ανάλογο θέμα στο μάθημα *Φίλοι από άλλες χώρες* (Ενότητα 6).

ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

Περιγραφή αθλητικού αγώνα

Ο αθλητικός αγώνας είναι ένα γεγονός και για την περιγραφή του ακολουθούμε γενικά τις οδηγίες που αναφέρονται στο ανάλογο θέμα παραγωγής γραπτού λόγου του μαθήματος *Η φίλη μας η θάλασσα* (Ενότητα 1).